II. Usnesení v řízení exekučním.

Všeobecně dlužno uvésti, že pokud ex. ř. výjimek nestanoví, nutno též v řízení exekučním užívati všeobecných ustanovení c. ř. s. o soudcovských usneseních (§ 78 ex. ř.). Usnesení mimo rok učiněná buďte doručením písemného vyhotovení (výměru) oznámena stranám a všem osobám, jež jinak dle předpisu zákona mají býti spraveny o usnesení, leč by v jednotlivém případě byla nařízena jiná forma oznámení.

Všechna usnesení za rok neb při některém úkonu exekučním učiněná, buďtež prohlášena. Tato usnesení doručí se písemně stranám a jinakým účastníkům při publikaci přítomným, pokud osobám těm přísluší samostatný opravný prostředek proti usnesení nebo právo na základě tohoto usnesení ihned exekuci vésti. Stranám a jinakým účastníkům, jež nebyli při publikaci přítomni, buď v těchto případech a mimo to ve všech případech, kdy toho vedení řízení vyžaduje, doručeno vyhotovení písemné. V případech, kde není nařízeno písemné vyhotovení, má ústní prohlášení účinek doručení (§ 64 ex. ř. sr. §§ 426 a 427 civ. ř. s.).

Ustanovení vedlejší jsou úmluvy neb nařízení, jimiž se smlouva, poslední pořízení nebo vůbec nějaký poměr právní co do hlavní věci blíže určují, obmezují nebo rozšiřují a tím tedy určitým způsobem modifikují pravidelné účinky právního poměru. Římské právo označuje vedlejší ustanovení pojmem »clausulae«. Jsou to condiciones, dies a modus.

O. z. o. počítá k vedlejším ustanovením: výminky (§§ 897—900), pohnutku (§ 901), čas, místo a způsob splnění §§ 902—907), závdavek (§ 908), litkup (§ 909), povinnosti vedlejší (§§ 912—913). (Viz čl. Výminky, Pohnutka, Obligace alternativní, Pořízení poslední, Čas splnění, Místo splnění, Splnění, Závdavek, Litkup, Povinnosti vedlejší.)

Jednotlivá ustanovení vedlejší vztahují se — jak plyne z hořejší definice — na poměry právní, jež se zakládají nejen smlouvami, nýbrž též jinými činy právními; tak mají značný vliv výminky při posledním pořízení (§§ 696 a 703), rovněž (doložení času) dies (§§ 704 - 708) a příkaz (§§ 707 až 712) (viz čl. Pořízení poslední). Zvláštní význam má čas pro právní účinnost při prohlášení za mrtva (§§ 24, 113, 114, 227) (viz čl. Prohlášení za mrtva), pro předsevzetí ohlášek (§§ 72, 73) (viz čl. Manželství), opětné provdání se manželky, bylo li manželství rozloučeno (§ 120) (viz čl. Manželství), pro otázku manželského zrození (§§ 138, 156—159 a 163) (viz článek Otcovství), přenechání nalezené věci (§§ 391—392) (viz čl. Nález), způsobilost dědickou (§ 545) (viz čl. Právo dědické a způsobilost dědická), pro zapravení odkazů (§ 685) (viz čl. Odkazy), pro přijetí slibu (§ 862) (viz čl. Nabídka), zánik rukojemství (§§ 1363, 1367) (viz čl. Rukojemství) a pro promlčení (§ 1451) (viz čl. Promlčení).

Ústava (rakouská).

I. Dějiny.

Pojem »ústavy« v rozvoji dějinném značí soujem oněch zákonných předpisů, jichž účelem jest s jedné strany učiniti státní celek jednotou, s druhé strany pak upraviti poměr moci státní v širším smyslu k jednotlivým členům státu; pokud jde specielně o mocnářství rakousko-uherské, lze až do r. 1848 mluviti jedině o ústavních zákonech směru prvního. Byloť až do tohoto roku Rakousko mocnářstvím absolutním, kde soustřeďovala se veškerá moc státu jedině v rukou mocnářových, a nebylo ani památky

po nějakém obmezení zákonném co do výkonu moci této. Opatření, které učinil mocnář vykonávaje moc svou, bylo nezměnitelným a to proto, že je učinil on. Zásada tato ovládá dobu panování Františka II. (pokud se týká, jakožto císaře rakouského Františka I.). Aby však vyhověno bylo předpisům aktů spolkových, byla r. 1816 a v létech následujících v německých a slovanských provinciích dílem zavedena, dílem znovuzřízena (reaktivována) stavovská zastupitelstva; v nich měla převahu šlechta a duchovenstvo; oprávnění jich odnášela se na povolování a rozdílení berní a povinnost brannou. Tato stavovská shromáždění, která byla zhusta v jednom dni zahájena i uzavřena, poklesla záhy na pouhou formalitu; stav městský a selský neměl tu téměř vlivu a podílu nijakého, ježto zástupci jednotlivých těchto stavů (šlechty, duchovenstva, měšťanstva a sedláků) radili se o agendách jim přiznaných odděleně, takže vždy nabyla šlechta a duchovenstvo převahy; vládla libovůle naprostá. V Uhrách naproti tomu byly již záhy instituce ústavní; říšský sněm uherský měl se sestupovati každá tři léta — leč i zde nastala reakce; po 13 let nebyl říšský sněm svolán, až konečně r. 1825 viděl se Metternich následky řeckého boje za svobodu a rusko-tureckou válkou pohnuta k ústupu; aby se nepodněcovala ještě více nespokojenost Uhrů, svolal v září 1825 uherský říšský sněm do Prešpurku, jelikož bylo se nadto obávati zápletek na dolním Dunaji. »Vídeňské závěrečné akty« (1820), kteréž potvrzeny byly sněmem spolkovým a přijaty za základní zákony německého spolku (buntu), namířeny byly po výtce proti ústavám zemských stavů prohlašujíce zásadně a nepokrytě, že knížata suverénní ve spolku sjednocená nesmí míti nijakých překážek ani obmezení z ústav zemských stavů plníce povinnosti své jako členové buntovní. Tato bezohledná politika Metternichovská nesla se za jediným jen cílem, aby se totiž ve skutek uvedla co nejpřísnější absolutní vláda vylučující naprosto součinnost a vliv jednotlivých stavů i v praskrovných a pranepatrných státoprávních záležitostech (povolování berní a branců); proti politice této nastalo v čas jitření propuknuvší úplně r. 1848 a povalivši strůjce dosavádního systému; a právě bouřlivý rok 1848 jest památným v dějinách ústavního vývoje Rakouska. Ke vzpouře uherské, vídeňské a italské přidali se i Čechové zamýšlejíce ve spojení s Moravou a Slezany utvořiti zvláštní slovanské království a svolavše k tomu konci na den 2. července 1848 do Prahy slovanský kongres, jemuž předsedal otec národa českého, nesmrtelný dějepisec Palacký. Na Riegra vznesena na tomto kongresu úloha vypracovati ústavu výlučně zabírající jen živel slovanský; vznikly z toho neshody a bouře mezi oběma národnostmi našeho království a kongres pochován (13. června 1848) po krvavé srážce s vojskem (za knížete Alfreda Windischgrätze, jenž byl tehdy vojenským guvernérem). Dne 22. července 1848 zahájen byl ve Vídni první konstituující sněm říšský, přeložený dne 22. října téhož roku do Kroměříže. To jsou počátky, pokud se týká, recepce konstitučního systému v Rakousku; k tomu druží se krátká perioda vlády absolutní ode dne 21. srpna 1851 až do 20. října 1860 t. j. až do vydání t. zv. říjnového diplomu neboli t. zv. ústavy říjnové (viz čl. »Ústava říjnová«).

II. Rakouské ústavní, pokud se týká, základní státní zákony.

Přihlédajíce ku pojmu »ústavy« na počátku statě této naznačenému shledáváme ústavní zákony v těchto zákonech:

1. Sankce pragmatická, kteroužto vyslovena byla jednota obou území tvořících dnes mocnářství rakousko-uherské (viz čl. »Sankce pragmatická«).

2. Patent císaře Františka I. ze dne 1. srpna 1804, jímžto přijal tento název »císaře rakouského«.

3. Nařízení císaře Ferdinanda I. ze dne 22. srpna 1836 o názvu vládním.

4. První ústavní listinou jest cís. patent ze dne 25. dubna 1848 sv. 76 č. 49 sb. zák. pol. svolávající do Vídně první rakouský sněm říšský.

5. Říšská ústava ze dne 4. března 1849 č. 150 ř. z., kteráž vytýká v §§ 9—22 ustanovení o oprávněních císaři příslušejících, v §§ 23—32 ustanovení o říšském právu občanském a o základních právech občanů státních.

6. Ústava tato však zrušena a vlastnoručním listem císaře ze dne 31. prosince 1851 č. 2 ř. z. výslovně prohlášeno, že v platnosti potrvává rovnost všechněch občanů státních před zákonem a rovněž že místa nemá svazek poddanský neboli svazek přikázanosti; cís. patentem ze dne 31. prosince 1851 č. 3 ř. z. ponechána a v ochranu vzata každá církev a náboženská společnost v zemích korunních zákonem uznaná v ten rozum, že má každá z nich právo společně a veřejně náboženství vykonávati, samostatně spravovati své záležitosti, držeti a užívati ústavu, nadání a fondů určených k účelům kultu, vyučování a dobročinnosti.

7. Diplom říjnový a patent únorový, jimiž zahájena nová éra ústavního zákonodárství, upravovaly jen otázku, pokud povoláno jest zastupitelství lidu k součinnosti v zákonodárství.

8. Teprve ústavou prosincovou z r. 1860 známou pod jménem »prosincovka« položen rozsáhlý základ k zákonům ústavním: upraveno jednak zákonitě státoprávní poměr k zemím koruny uherské a to zákonem ze dne 21. prosince 1867 č. 146 ř. z. (srv. čl. »Záležitosti společné«), jednak omezena řadou zákonů státní moc vůči občanům státním. K těmto zákonům náleží: státní základní zákon o všeobecných právech občanů státních ze dne 21. prosince 1867 č. 142 ř. z., kterýžto zákon prohlašuje ve článcích 8 a 9 za integrující část státního základního zákona zákony ze dne 27. října 1862 č. 87 a č. 88 ř. z. na ochranu osobní svobody a na ochranu práva domovního. Ku bližšímu provedení zákona tohoto vydány byly: zákon ze dne 6. dubna 1870 č. 42 ř. z. o ochraně tajemství dopisů a listin, zákony ze dne 15. listopadu 1867 č. 134 ř. z. a č. 135 ř. z o právu spolčovacím a shromažďovacím, zákony ze dne 25. května 1868 č. 48 ř. z. a č. 49 ř. z. o zásadních ustanoveních o poměru školy k církvi a o mezikonfesijních poměrech občanů státních. Tyto prováděcí zákony nenáleží však k základním zákonům státním, jež platně změniti lze v říšském zastupitelstvu toliko většinou dvou třetin hlasů přítomných a v poslanecké sněmovně jen u přítomnosti aspoň polovice členů (zák. ze dne 21. prosince 1867 č. 141 ř. z.). Další státní základní zákony upravují moc vládní a výkonnou (zákon ze dne 21. prosince 1867 č. 145 ř. z.), moc soudcovskou (zák. ze dne 21. prosince 1867 č. 144 ř. z.). a aktivování soudu říšského (zák. ze dne 21. prosince 1867 č. 143 ř. z.).

III. Ježto obsah jednotlivých těchto zákonů lépe dá se vytknouti ve zvláštních článcích (srv. čl. »Rada říšská«, jednotlivé články o ministerstvech, »Sněmovna poslanecká«, »Delegace«, »Občanství státní« atd.), potřebí jest zmíniti se jen blíže o zákonu upravujícím moc vládní a vý-

konnou. Rakousko t. j. království a země na říšské radě zastoupené, jest ústavním mocnářstvím dědičným. Moc vládní soustředěna jest v rukou mocnáře povolaného na trůn sledem dědickým bez korunovace, kterýž uvazuje se u vládu skládá v přítomnosti obou sněmoven rady říšské přísežný slib, že bude nezlomně držeti se základních zákonů království a zemí na říšské radě zastoupených a ve shodě s těmito zákony a s všeobecnými zákony, že bude vlásti. Tato vládní moc obmezena jest právy občanů státních zaručenými státními základními zákony. Císař jest osobou posvátnou, nedotknutelnou, nezodpovědnou. Zodpovědnými zastupitelstvu lidu jsou ministři, jimiž, pokud se týká, úředníky ministrům podřízenými císař vládní moc svou vykonává. Císař jmenuje a propouští ministry a obsazuje k návrhu příslušných ministrů všechny úřady všech odvětví služby státní, pokud zákon jinak nevelí. Jistá oprávnění vyhražena jsou císaři jakožto prerogativy koruny a to:

1. právo udíleti tituly, řády a jiná státní vyznamenání;

2. vrchní rozkaz nad mocí válečnou, právo vyhlásiti válku a uzavírati mír;

3. právo uzavírati smlouvy státní. Jde-li však o smlouvy obchodní a takové státní smlouvy, jež tíží říši nebo některé části její nebo zavazují jednotlivé občany, vyhledává se přivolení rady říšské;

4. právo mincovní vykonává se jménem císaře (viz čl. Mincovnictví). Ku právoplatnému vzniku zákonů vyhledává se přivolení obou sněmoven rady říšské, pokud pak jde o zákonodárství zemské, potřebí jest souhlasu zemských zastupitelstev. Prohlašování zákonů (srv. čl. »Prohlašování zákonů«) děje se ve jménu císaře s odvoláním na udělené přivolení ústavních sborů zastupitelských a za spolupodepsání některého zodpovědného ministra. Ministři zodpovědni jsou za ústavnost a zákonnost vládních úkonů spadajících v jejich obor působnosti. Zodpovědnost ministrů upravena jest zákonem ze dne 25. července 1867 č. 101 ř. z.

Ústava církve evangelické.

Jako reformátoři sami nesepsali žádného církevního práva, nýbrž jen v různých spisech svých vyslovili jednotlivé zásady, tak podobně nelze mluviti o nějakém řádu církevním nebo nějaké církevní ústavě evangelíků v Rakousku z doby reformační. Ovšem byl s přivolením císaře Maximiliána II. od rakouských stavů tehdy povolán David Chytraeus r. 1568 do Dolních Rakous, by uspořádal agendu a církevní řád (instructio superintendentis et consistorii). Agenda tato byla sice (od jiných libovolně namnoze pozměněna) majestátním listem ze dne 14. ledna 1571 obdařena císařskou assekurancí, kdežto osnova řádu církevního nebyla císařem potvrzena a tak nadále neuspokojena zůstala touha po zřízení superintendenta a konsistoře pro rakouské země dědičné, ač se opět a opět stavové a pánové zasazovali o uskutečnění myšlénky této; ba mír vestfálský z r. 1648 odepřel dokonce rakouským zemím dědičným exercitium t. j. vykonávání evangelického náboženství. A tak mohli evangelíci jen ve skrytu a proti zákonu, bez ochrany právní, ve skrovničkém jen počtu již pozůstávajíce oddati se náboženství svému. Teprve t. zv. toleranční patent císaře Josefa II. ze dne 13. října 1781 přiměl příslušné činitele k tomu, aby dán byl evangelíkům určitý řád upravující poměr jich ku státu, k jinověrcům a jich právní postavení mezi sebou. K tomu nesly se instrukce pro konsistoř ze dne 6. listopadu 1784, pro superintendenty obcí církevních augšpurského vy-